

12781

Зачинается 15.

↑ Конец 19 Замечание

34

7-35

4. Июль
1910.

B 2001

2010

34

212

~~Մ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ~~
Պ-35 = (Միջոցառումը կարգավորված)

ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ՋԱԼԱՋԵԱՆ

ՆՈՒՆԱՐԱՐ

Սահեցական և Հանրային Գիտությունների

ԵՐԵՎԱՆԻ

Օմանկան Խոհրդարանի

ԻՇ

0.
284 P

1910

Հրատարակիչ

Տպագրիչ

ՍԵԼԵՐՈՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Օ. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ և ՈՐԴԻ

Կ. ՊՈԼԻՍ

Մ. ԱՆՆԱԿՈՒԹՅԱՆ (Բնագրային
Գրքերի Դեպարտամենտ)

ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ՀԱՆԱԽԵԱՆ

Կ. Մ. ԱՆՆԱԿՈՒԹՅԱՆ

Կառավարության Կենտրոնական Գրասենյակ

ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ՀԱՆԱԽԵԱՆ

ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ՀԱՆԱԽԵԱՆ

Մ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ = (Մարտի
ԿարգաՄան)

ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ՀԱՆԱՋԵԱՆ

ՆԱԽԱՐԱՐ

Արեւելահայ եւ Հանրագոյտ Շինարարաց

ԵՐԵՎԱՆԻՆ

Փամանեան Խաչիգորանի

1910

Հրատարակել

Տպագրել

ՄԵԼԷՐՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Օ. ԲԱՐՍԵՂԵԱՆ և ՈՐԴԻ

Կ. ՊՈԼԻՍ

13109

(Faint, illegible handwritten text)

(Faint, illegible text)

(Faint, illegible text)

25980-61

2-08

(Faint, illegible text)

ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ

ՆԱԽԱՐԱՐ

Առևտրական և Հանրօգուտ Շինարարաց

ՆՐԵՍՏՐԱՆԻ

Օսմանեան Խորհրդարանի

ՎՍԵՍ. ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ՀԱԼԱՃԵԱՆ

Տեսակէջ անօրինակ հարստութեամբ կ'ուզեմ
ցայտեցնել զէմբը՝ Պետրոս Էֆ. Հալաճեանի, որ
հակառակ իր երխտասարդութեանը՝ կրցած է Օս-
մանեան երկրին ամենակարեւոր պաշտօնատար-
ներէն մէկը հանդիսանալ՝ իր ուժեղ անհատակա-
նութեամբ, վարչական կարողութեամբ և հան-
րօգուտ հմտութեամբ:

Անոնք որ կ'աշխատին ուրանալ անոր ար-
ժանիքները, պարզապէս չեն ճանչցած զայն, և
առիթը չեն ունեցած հիանալու այն գեղեցիկ
առակելութիւններուն վրայ՝ որոնցմով օժտուած
է Հանրօգուտ Շինութեանց արդի երխտասարդ
հախարարը:

Նոր Մասեմաւարի հպատակը ըլլալով հաւ-
Հայ Կարեւոր Դեմքեր ծանօթացնել մեր հա-
սարակութեան, այս առիթը առաջնութիւնը
կուտանք Պետրոս Էֆ. Հալաճեանի էկանքին
ուսումնասիրութեանը:

Ծնած է 1871 յուլիս 11ին, Պէշիկթաշի մէջ :
Զաւակն է հանրաժանութի հանքատէր-սեղանաւոր
Բարսեղ էֆ. Հալաճեանի, որ կրթութեան ու
յառաջդիմութեան սիրով վառուած, իր զաւակ-
ները դաստիարակած է նախանձկի եղանակով
մը : Պետրոս էֆ. Հալաճեան իր նախնական ու-
սումը առած է Գուրգէնեան վարժարանին մէջ,
ու տարիի մը չափ Երայէրեան վարժարանը յա-
ճախելէ հտ.ք. մտած է Օսմանեան իրաւարանա-
կան վարժարանը, ուրիկ չըջանաւարտ ելած է
քսաներեք տարեկան հասակին : Յետոյ գացած
է Բարիզ, ուր զիտութեանց վարժարանի դաս-
ընթացքները աւարտելէ հտ.քը, անցած է իրա-
ւարանական **Faculté**ն, ուր փայլուն յաջողու-
թիւնով ստացած է կրկնակ վկայականներ, — վար-
դապետ իրաւագիտութեան, քաղաքական ու
անտեսական գիտութեանց, — եւրոպացի ուսա-
նորներու մէջ միշտ առաջին հանդիսանալով, իր
տքնաջան անյողողող աշխատութեամբ :

Հալաճեան էֆ. 1901 թուականին վերադար-
ձած է Պոլիս : Նախ զբասնեակ մը բացած է և
տարիի մը չափ փաստաբանութեամբ զբաղելէ
հտ.ք. Հանրային Պարտուց Վարչութեան իրա-
ւագէտ խորհրդականի առաջին օգնական ան-
ուանուած է : Նոյն հաստատութեան Վարչական

Խորհուրդը տեսնելով Հալաճեան էֆ.ի կարողու-
թիւնները և յառաջդիմասէր ուղղութիւնը, ան-
միջապէս Ն. Վսեմութիւնը բարձրացուց իրաւա-
գէտ խորհրդականի կարեւոր պաշտօնին, անոր
յանձնելով նաև Գրօջմատուրքի անօրէնութիւնը :
Նոյն ատեն անգամ կ'անուանուէր նաև ընդհա-
նուր անօրէնութեան :

Հանրային Պարտուց Վարչութեան չա'տ մեծ
ծառայութիւններ մատուցած է : Հոն է որ ամե-
նամեծ ջանքերով խմբադրած է զրօջմատուրքի
օրէնքը, կառավարութեան և Վարչական Խոր-
հուրդի հրամանով : Շնորհիւ Պետրոս էֆ. Հալա-
ճեանի՝ բազմաթիւ պաշտօնեաներ պատուաբեր
յառաջդիմութիւններ ըրած են, հետզհետէ կարե-
ւոր դիրքերու տիրանալով Հանրային Պարտուց
Վարչութեան և զանազան նախարարութիւննե-
րու մէջ :

Հալաճեան ընտանիքը, հպարտութիւնով
պէտք է յայտարարել, սկիզբէն ի վեր, հին ըէժիմի
օրերուն իսկ, հայրենասիրական զգացումներ ցոյց
տուած է, և այսօր Պետրոս էֆ. Հալաճեանէն
մասնաւորաբար նպաստաւորուող պաշտօնեաները
գովեստով և երախտագիտութիւնով կը յիշեն
Ն. Վսեմութեան բարձրօրէն ազնիւ նկարագիրը
ու մարդասէր խառնուածքը :

Այս առթիւ սբարտք կը համարինք յիշել նաև Արամ էֆ. Հայրաճեան, որ մեր մէջ առաջին անգամ ըլլալով նպաստած է Հայ չքոտի դասակարգերուն, առանց ընդերկրեայ նկատումներու, շահադիտական հետապնդումներու: Շատեր կան որոնք բարերարութիւն կ'ընեն, Հայուն կը վերադարձնեն, ինչ որ արդէն Հայէն ծծած, քաշած են:

Սահմանադրութեան հռչակումէն ետքը, Պոլսոյ Հայ հասարակութիւնը Պետրոս էֆ. Հայրաճեանը իրբև թիկնածու ներկայացուց. Օսմանեան կործարանին մէջ: Ամէն արժանիք և տաղանդ ունէր յաջողելու, ընտրական պայքարին ամենէն նպաստաւոր քուէները շահելու համար, ինչպէս որ ալ եղաւ արդէն:

Սահմանադրութենէն ամիջապէս ետքը Հ. Յ. Դահնակցութեան Թ. Միթիկնիկն մէջ, Պետրոս էֆ. Հայրաճեան երևք հազարէ աւելի հայ և օտարազգի բազմութեան մը առջև, բանախօսութիւն մը ըրաւ, ուր պարզեց Օսմանեան երեսփոխանական ժողովի հայ անդամներուն բռնելիք ուղղութիւնը և ծրագիրը:

Հայրաճեան էֆ. զեռ Հանրօգուտ Շինութեանց նորարար չեղած՝ արդէն կը հասկցնէր մեր հասարակութեան թէ ի՞նչ ծրագիրի հետեւելու է

Հանրօգուտ Շինութեանց նախարար մը երկրին հաղորդակցութիւնները զիւրացնելու ամէնակարևոր գործին համար:

Իր բանախօսութեան մաս կը կազմէր հետեւեալը.

«Քաջալեւել վանառականութիւնը, արհեսագործութիւնը եւ երկրագործութիւնը: Հանրօգուտ Շինութեանց խիստ լայն սահմաններու մեջ գործադրութիւնը, մասնաբաժնեայ նախաձեռնութիւնը, երկարողիներու եւ ջրանցներու շինութիւնը: Երբեւեկութեանց դիւրութիւն: Չնչում ներքին անձագրերու: Հողային օրինական դուրեքան բարեփոխում: Քասաւերի հաստատութիւն: Համայններու մօտ գտնուող եւ պետութեան հողերը, համայններու վերաբերեալ եւ մեակման յասկացեալ հողերը, համայններու անդամաց մեջ բաժնել: Ամեն մեկ գիւղացիի ապահովել իր եւ ընտանեաց ապրուստին հայրայրման բաւական հող: Հանցային օրինաց բարեփոխում ի քաջալեւելութիւն անհասական ձեռներեցութեան: Երկրին անտառաց պահպանման եւ բարեփոխման շահագործումը օրինական միջոցներով ապահովել: Ամեն տեսակ ընկերութեանց կազմութիւնը քաջալեւել եւ ջնջել անհրաժեշտ չեղող ձեւակերպութիւնները»:

Չենք կրնար ըսել որ Հալածեան էֆ. իր այս նախապէս ծրագրած ուղեգիծէն չեղած է: Ընդհակառակը: Ամէն առթիւ ցոյց տուած է նախանձախնդրութիւն մը, կանոնադաշտութիւն մը և օգտակար ըլլալու տենչ մը:

Մօտէն զինքը ճանչցողները կը հաւատուն թէ զարհուրելի աշխատող մըն է Ն. Վսեմութիւնը: Մինչև և կէս զիչեր կ'աշխատի եղեր, ըլլայ Հանրօգուտ Շինութեանց նախարարութեան պաշտօնատունը, ըլլայ իր բնակարանը: Ուղղամտութեան և կորույթ արդարասիրութեան մարմնացունս է, առանց զինքը վիրաւորել ուղելու այս գնահատական տողերով, որոնց անկիզձութիւնը ամէն կասկածէ վեր պէտք է նկատել:

Խորհրդարանի պիւտձէի յանձնաժողովին անդամ ընտրուեցաւ երեսփոխաններու միաձայն քուէով: Նոյն յանձնաժողովին մէջ ցոյց տուաւ անտեսական գիտութեանց մէջ ունեցած իր բարձր կարողութիւնները:

1909 սեպտեմբեր ամսուան սկիզբները Հանրօգուտ Շինութեանց նախարար եղաւ: Ընտրուած օրէն իսկ աշխատեցաւ բարձրացնելու նոյն նախարարութեան prestigeը և անոր գոյութիւնը զգացնել տալ ամէն ձեւերու տակ:

Շատ մը ծրագիրներ ունի, զորս գործադրութեան գնելու վրայ է հետզհետէ, և որոնցմէ մէկ քանին արդէն ընդունուած ալ են Խորհրդարանին կողմէ:

Տէրսիմի երեսփոխան Լուծֆի Ֆիքրի Պէյի հարցապնդումներուն պատասխանած է իրուագէտի իր գնահատելի կարողութիւններովը, միշտ կարենալով պաշտպանել իր գաղափարներն ու ծրագիրները:

Մախսուսէի խնդրին մէջ իր հակառակորդները ջանացին տապալել զինքը, բայց Հալածեան էֆ. յաջողեցաւ յաղթահարել ամէնուն:

Պետրոս էֆ. Հալածեանի կեանքէն քաղուած այս հակիրճ նօթերը ցոյց կուտան Հանրօգուտ Շինութեանց արդի երիտասարդ նախարարին մէկէ աւելի կարողութիւնները, ու ազնիւ տրամադրութիւնները՝ հանդէպ Օսմանեան հայրենիքին:

Թուրքիան ընդհանրապէս, և Հայութիւնը մասնաւերապէս մեծ յոյսեր դրած են Հալածեան էֆ.ի վրայ: Երբ փորձառութիւնը գոյ մրանայ իր ուժեղ անհատականութեան ու տարիները ընդարձակին իր գործունէութեան շրջանաւր,

այն ատեն աւելի խանդաղատանքով պիտի յար-
զենք զինքը :

Այսօր իսկ Ն. Վսեմութիւնը արժանի ըլլա-
լով մեր անկեղծ ու զխակից գնահատութեան ,
յարմար կը դատենք զինքը ամէն բարձր պաշ-
տօններու և անկեղծօրէն կը նկատէինք զինքը
ընդունակ երկրին մեծամեծ ծառայութիւններ
մատուցանելու :

ՆՈՐ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

Նոր հրատարակութիւններու այս շարքը պիտի ծառայէ գրականութիւնը ժողովրդականացնելու եւ օրուան կարեւոր անձնաւորութիւններու մասին լուրջ ու խոնական գաղափարներ յայտնելու :

Գրական, գիտական, պատմական, իմաստասիրական, բանասեղծական եւ երգիծական նիւթեր պիտի պարունակէ ինքնագիր կամ քարգնանաքար, ծանագրութիւն մը հանդիսանալով ազատ եւ առողջ գաղափարներու ու կարծիքներու :

Խմբագրութիւն «ՆՈՐ ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ» :
Տպարան ՕՆՆԵԿ ԲԱՐՍԵՂՆԵՆ և ՈՐԳԻ
ՂԱՒԱԹԻՍ, Բէրլինի-Քաղաք, Կիւլլուտե խան թիւ 12

ԱՐԳԷՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒՄԵՆ

1. Պէրճաճէ Եւզէճէն. ՀՈԳԻԻ ԵՐԱՆԳՆԵՐ (Բանասեղծու.)
2. Մէլան Յուրէն, ՊԵՏՐՈՍ ԷՖ. ՀԱՂԱՃԵԱՆ (Ուսումնաս.)

12781

2013

« Ազգային գրադարան »

NL0046702

